

Alcoholvrije dranken

Onderzoek naar het gebruik van alcoholvrije dranken bij jongeren en volwassenen in Nederland

In deze factsheet presenteren we cijfers over het gebruik van alcoholvrije dranken bij jongeren en volwassenen in Nederland. De huidige cijfers geven zicht op wie er alcoholvrije dranken gebruiken en of dit gebruik verandert over tijd. Daarnaast geven de cijfers zicht op de vraag of alcoholvrije dranken het gebruik van alcoholhoudende dranken bij volwassenen vervangen of dat het gebruik van alcoholvrije dranken bovenop het alcoholgebruik komt.

De cijfers over jongeren zijn afkomstig uit het Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) onderzoek 2021 van de Universiteit Utrecht (UU) i.s.m. het Trimbos-instituut en het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) [1]. De cijfers over volwassenen zijn afkomstig uit de Aanvullende Module Middelen 2018-2022 van de Leefstijlmonitor (LSM-A Middelen/Leefstijlmonitor) van het Trimbos-instituut i.s.m. het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) [2].

Inhoud

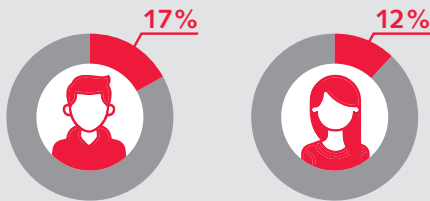
Kernpunten	2
Inleiding	4
Gebruik alcoholvrije dranken onder jongeren	5
Gebruik alcoholvrije dranken onder volwassenen	6
Minder of meer alcohol drinken door alcoholvrije dranken	8
Duiding van de cijfers	9
Conclusies en aanbevelingen	10
Achtergrond van het onderzoek	11
Referenties	12

Kernpunten

Jongeren (12 t/m 16 jaar)

15% van de jongeren drinkt maandelijks alcoholvrije dranken.

0.0%

Geslacht en leeftijd

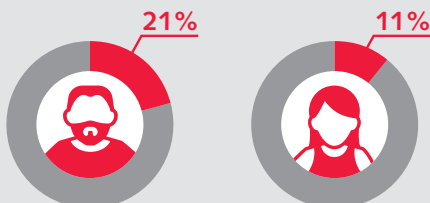
Jongens drinken vaker maandelijks alcoholvrije dranken dan meisjes.

Met het stijgen van de leeftijd neemt het gebruik van alcoholvrije dranken onder jongeren toe met een piek op 14-jarige leeftijd (18%). Daarna neemt het gebruik van alcoholvrije dranken weer af.

Volwassenen (18 jaar en ouder)

16% van de volwassenen drinkt maandelijks alcoholvrije dranken, het vaakst alcoholvrij bier (16%). Alcoholvrije wijn (1%) en alcoholvrije sterke drank (0,5%) worden beduidend minder vaak gedronken.

0.0%

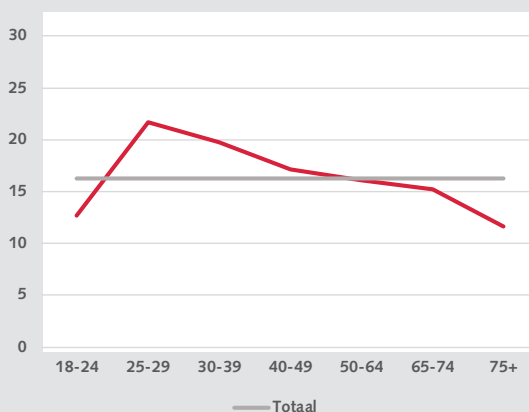

Geslacht

Mannen drinken vaker alcoholvrije dranken dan vrouwen.

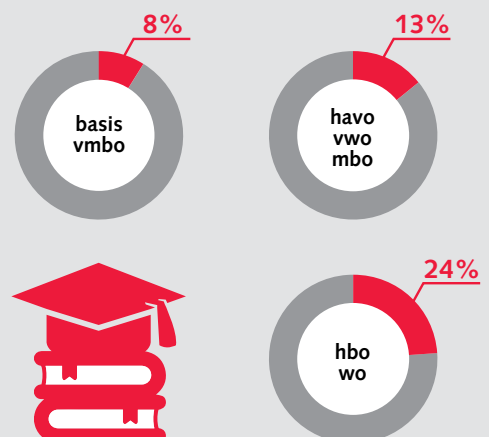
Leeftijd

Jongvolwassenen (18-24 jaar) (13%) en 75-plussers (12%) drinken minder vaak alcoholvrije dranken dan volwassenen van andere leeftijden.

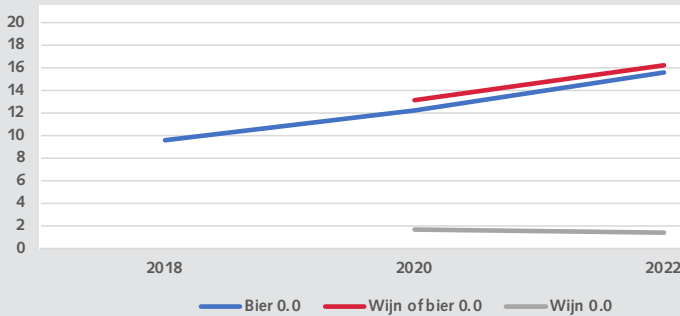
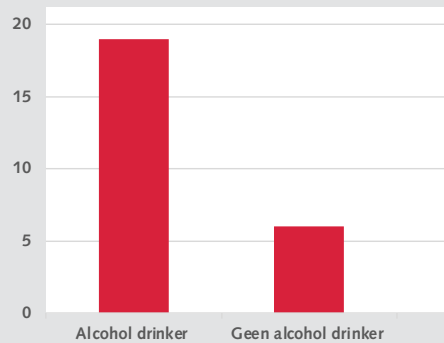
Opleiding

Hoe hoger het opleidingsniveau, hoe meer volwassenen alcoholvrije dranken drinken.

Type drinker

Volwassenen die alcohol drinken (19%) gebruiken vaker alcoholvrije dranken dan volwassenen die niet drinken (6%). Onder de drinkers, gebruiken riskante drinkers het vaakst alcoholvrije dranken (25%).

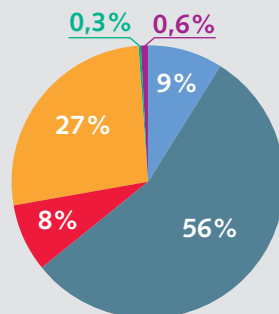

Veranderingen over tijd

Het gebruik van alcoholvrij bier onder volwassenen is gestegen van 10% in 2018 naar 16% in 2022. Tussen 2020 en 2022 bleef het gebruik van alcoholvrije wijn gelijk.

Minder of meer alcohol drinken door alcoholvrije dranken

Meer dan de helft van de volwassenen zegt door het drinken van alcoholvrije dranken minder alcoholhoudende dranken te drinken. Bijna één op de tien is gestopt met het drinken van alcohol.

- Minder alcohol
- Evenveel alcohol
- Gestopt met alcohol
- Gestart met alcohol
- Meer alcohol
- Weet niet

Inleiding

De laatste jaren is de verkoop van alcoholvrije dranken (Kader 1) sterk gegroeid in Nederland. Vergeleken met 2017, zijn in 2020 83 procent meer alcoholvrije dranken verkocht in supermarkten en slijterijen. Alcoholvrij bier is het meest verkochte product [3].

Alcoholvrije dranken hebben de potentie om alcoholgebruik en de gerelateerde (gezondheids)schade te voorkomen en te verminderen. Zo kunnen alcoholvrije dranken een goed alternatief zijn voor volwassenen in situaties waar alcohol wordt gedronken, zoals tijdens een etentje of na het sporten. Als volwassenen kiezen voor alcoholvrije dranken in situaties waar zij anders alcohol drinken, dan kunnen deze dranken bijdragen aan een vermindering van (gezondheids)schade door alcoholgebruik. Echter, alcoholvrije dranken kunnen ook risico's teweeg brengen. Zo kunnen niet-drinkende jongeren bijvoorbeeld door het gebruik van alcoholvrije dranken sneller overstappen op alcoholhoudende dranken doordat zij wennen aan de smaak [4, 5]. Dit zagen we eerder met de e-sigaret die als opstapproduct (*gateway*) diende voor de tabakssigaret [6].

Eén van de belangrijkste kennishiaten op het gebied van alcoholpreventie is dat we momenteel niet weten of alcoholvrije dranken het gebruik van alcoholhoudende dranken vervangen of dat zij bovenop het alcoholgebruik komen [5, 7]. Het is belangrijk om hier meer zicht op te krijgen.

In deze factsheet presenteren we cijfers over het gebruik van alcoholvrije dranken bij jongeren en volwassenen in Nederland. De huidige cijfers laten

zien wie alcoholvrije dranken gebruiken en of dit gebruik verandert met de tijd. Daarnaast geven de cijfers zicht op de vraag of alcoholvrije dranken het gebruik van alcoholhoudende dranken bij volwassenen vervangen (positief effect) of dat zij naast alcoholhoudende dranken worden gebruikt.

Kader 1. Wat zijn alcoholvrije dranken?

In de Nederlandse Warenwet is vastgelegd welke termen voor welk type drank gebruikt mogen worden. De term alcoholvrij bier mag gebruikt worden als bier ten hoogste 0,1 procent alcohol bevat. De term alcoholarm bier mag gebruikt worden als bier meer dan 0,1 procent en ten hoogste 1,2 procent alcohol bevat [8]. Voor andere alcoholvrije dranken bestaan er geen wettelijke definities.

In deze factsheet hanteren we de volgende definitie voor alcoholvrije dranken: dranken die normaal gesproken alcohol bevatten, maar waar een alcoholvrije variant van bestaat, zoals alcoholvrij bier, alcoholvrije wijn of alcoholvrije cocktails. Sinds enige tijd is er ook alcoholvrije sterke drank verkrijgbaar. Hoewel er in de vragen specifiek naar een alcoholvrije variant is gevraagd (0.0%) moet er worden aangenomen dat mensen zich niet altijd bewust zijn van het onderscheid tussen alcoholvrije (0.0%) en alcoholarme dranken¹. Dit zou een kleine overrapportage tot gevolg kunnen hebben.

¹ De Alcoholwet definieert een drank die bij een temperatuur van twintig graden Celsius voor meer dan 0,5 procent uit alcohol bestaat als alcoholhoudend.

Gebruik alcoholvrije dranken onder jongeren

Cijfers afkomstig uit het HBSC-onderzoek van 2021 [1] bij jongeren in het basisonderwijs (groep 8) en jongeren in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) laten het volgende zien:

- 41 procent van de jongeren in groep 8 heeft minstens één keer een alcoholvrij drankje gedronken, jongens vaker dan meisjes (45% versus 37%).
- 15 procent van de jongeren in het voortgezet onderwijs heeft tenminste maandelijks een alcoholvrije drank gedronken (Figuur 1). Er zijn meer jongens dan meisjes die alcoholvrije dranken drinken (17% versus 12%).
- Naarmate jongeren ouder worden neemt het gebruik van alcoholvrije dranken snel toe: op 12-jarige leeftijd is dit met 9 procent lager in vergelijking met oudere leeftijdsgroepen. Onder 14-jarigen wordt het vaakst alcoholvrije dranken gedronken (18%). Daarna neemt het gebruik van alcoholvrije dranken weer af.
- Er zijn geen verschillen in het drinken van alcoholvrije dranken naar opleidingsniveau bij jongeren. Wel drinken jongeren uit minder welvarende gezinnen minder vaak alcoholvrije dranken (10%) dan jongeren uit gezinnen met een gemiddelde en

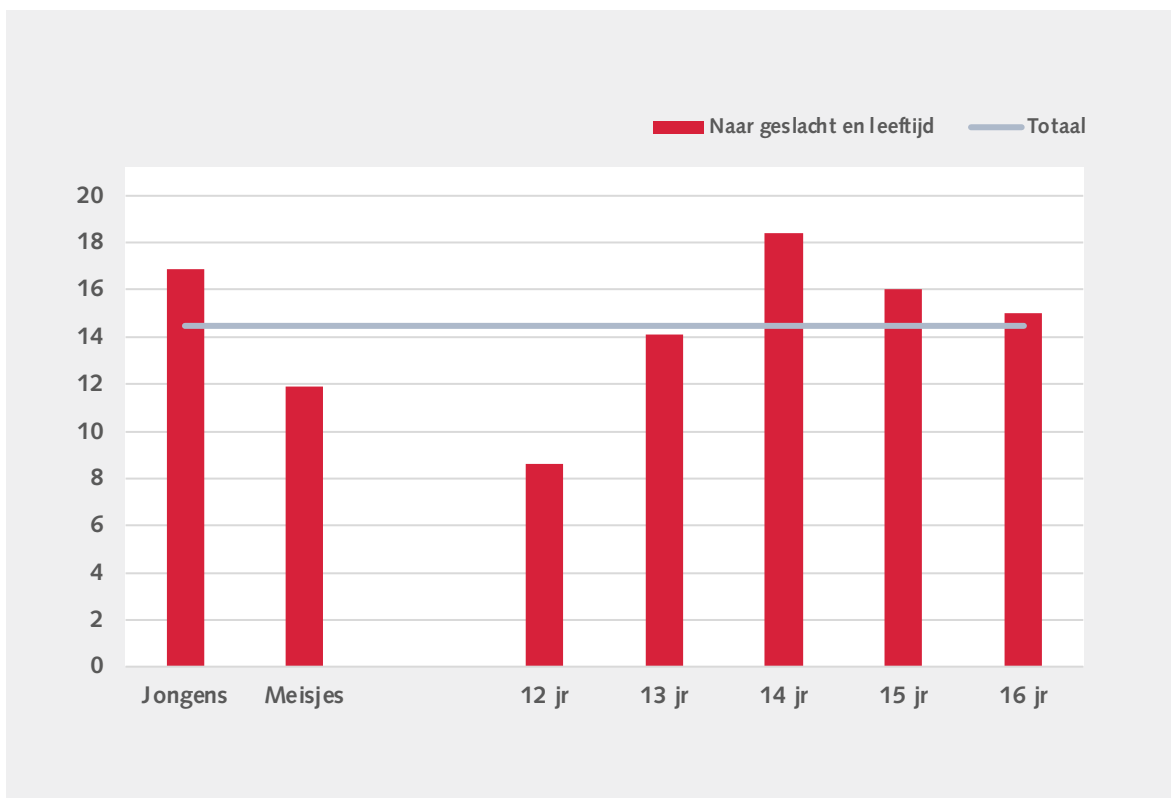
hoge gezinswelvaart (15% en 16%).

- Jongeren die in de afgelopen maand alcohol hebben gedronken, drinken vaker maandelijks alcoholvrije dranken (27%) dan jongeren die in de afgelopen maand geen alcohol hebben gedronken (10%). Dit verschil blijft ook zichtbaar als rekening wordt gehouden met het feit dat er op jongere leeftijd minder vaak alcohol gedronken wordt.

Kader 2. Hoe denken ouders van 12 t/m 16-jarigen over alcoholvrije dranken?

In 2021 is voor het eerst aan ouders van jongeren in het voortgezet onderwijs (12 t/m 16 jaar) gevraagd hoe zij denken over alcoholvrije dranken. Twee op de vijf ouders (39%) vindt dat hun kind zeker géén alcoholvrije dranken mag drinken. Echter, ouders van jongeren van 15 en 16 jaar zijn hier minder streng in (24%) dan ouders van jongeren van 12 t/m 14 jaar (48%) [9].

Figuur 1. Gebruik van alcoholvrije dranken onder jongeren (12 t/m 16 jaar) naar geslacht en leeftijd in percentages (HBSC, UU i.s.m. Trimbos-instituut en SCP, 2021).

Gebruik alcoholvrije dranken onder volwassenen

Cijfers afkomstig uit de LSM-A Middelen/Leefstijlmonitor van 2022 [2] bij volwassenen (18 jaar en ouder) laten het volgende zien:

- Ongeveer één op de zes volwassenen in Nederland (16%) heeft maandelijks een alcoholvrije drank gedronken (Figuur 2). Het betreft hier bier, wijn of sterke drank zonder alcohol. Verreweg het grootste aandeel wordt ingenomen door alcoholvrij bier (16%). Alcoholvrije wijn (1%) en alcoholvrije sterke drank worden veel minder gedronken (0,5%).
- Er worden meer alcoholvrije dranken gedronken door:
 - Mannen (21%) dan vrouwen (11%) (Figuur 2).
 - Volwassenen van 25-29 jaar (22%) en 30-39 jaar (20%) (Figuur 2).
 - Volwassenen met een hbo- of wo-opleiding (24%). Hoe hoger het opleidingsniveau, hoe meer alcoholvrije dranken er worden gedronken. Van de volwassenen met een basis-

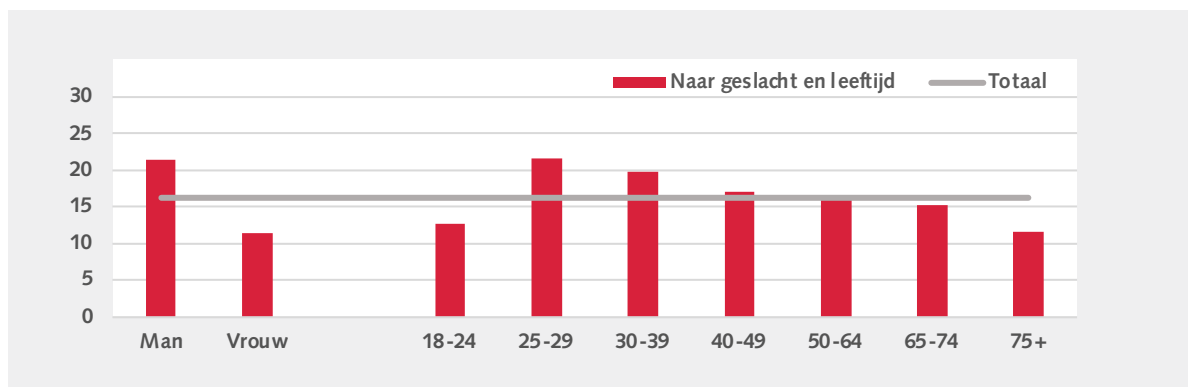
en vmbo-opleiding drinkt 8 procent alcoholvrije dranken tegenover 13 procent van de volwassenen met een havo-, vwo- of mbo-opleiding (Figuur 3).

- De verschillen in het gebruik van alcoholvrije dranken naar opleidingsniveau blijven zichtbaar als rekening gehouden wordt met het feit dat volwassenen met een hbo- en wo-opleiding ook vaker alcoholhoudende dranken drinken.

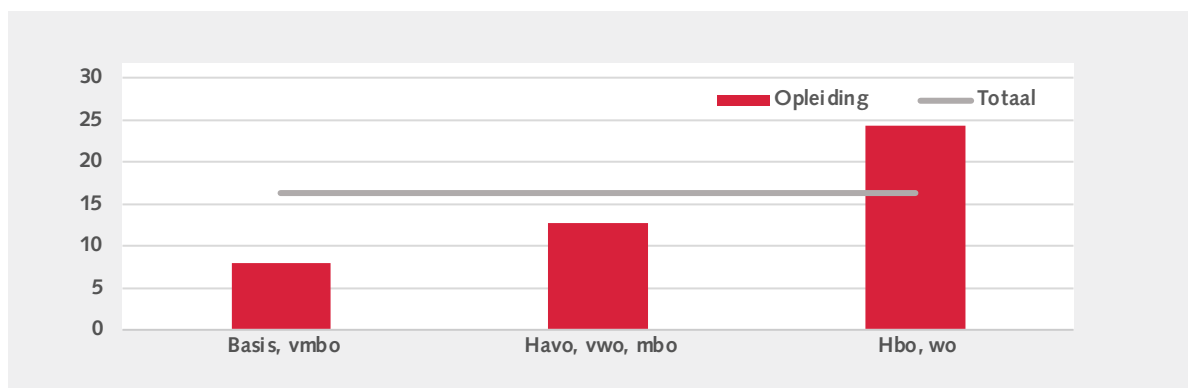
Gebruik van alcoholvrije dranken onder volwassenen naar type drinker^{2,3,4,5,6}

- Volwassenen die alcohol drinken (19%) drinken vaker alcoholvrije dranken dan volwassenen die geen alcohol drinken (6%).
- Onder volwassenen die alcohol drinken valt het volgende op:
 - Bijna 20 procent van de volwassenen die meer drinken dan de richtlijn van de

Figuur 2. Gebruik van alcoholvrije dranken onder volwassenen naar geslacht en leeftijd in percentages (LSM-A Middelen/Leefstijlmonitor, Trimbos-instituut i.s.m. RIVM en CBS, 2022).

Figuur 3. Gebruik van alcoholvrije dranken onder volwassenen naar opleidingsniveau in percentages (LSM-A Middelen/Leefstijlmonitor, Trimbos-instituut i.s.m. RIVM en CBS, 2022).

2 Drinken volgens de richtlijn van de Gezondheidsraad: geen alcohol drinken of in ieder geval niet meer dan 1 glas alcohol per dag.

3 Matig drinken: het drinken van meer dan 1 glas alcohol per dag, maar minder drinken dan overmatig of zwaar drinken.

4 Overmatig drinken: het drinken van meer dan 14 glazen (vrouwen) of 21 glazen (mannen) alcohol per week.

5 Zwaar drinken: het minstens 1 keer per week drinken van ten minste 4 glazen (vrouwen) of 6 glazen (mannen) alcohol op een dag.

6 Riskant drinken: gemeten met de Alcohol Use Disorder Identification Test (AUDIT) [10]. Door middel van 3 vragen over alcoholgebruik en

7 vragen over problemen en voorvallen rond alcoholgebruik wordt een score berekend van 0 tot 40. Een score van 8 of meer wijst volgens de Wereldgezondheidsorganisatie (World Health Organization, WHO) op riskant of schadelijk alcoholgebruik.

Gezondheidsraad, drinken ook alcoholvrije dranken. Dat is meer dan bij drinkers die niet meer dan één glas alcohol per dag drinken en zich dus wel aan deze richtlijn houden (18%) (Figuur 4).

- Onder volwassenen die alcohol drinken, gebruiken matige drinkers (20%) vaker alcoholvrije dranken dan volwassenen die niet meer dan één glas alcohol per dag drinken (18%), maar zij verschillen niet van overmatige of zware drinkers (19%).
- Onder volwassenen die alcohol drinken, is er geen verschil in het gebruik van alcoholvrije dranken tussen overmatige drinkers en niet-overmatige drinkers en zware drinkers en niet-zware drinkers (19%) (Figuur 4).
- Bijna een kwart van de riskante drinkers die problemen ervaren als gevolg van hun alcoholgebruik drinkt ook alcoholvrije dranken, meer dan niet-riskante drinkers (18%) (Figuur 4).

Is er verschil in het gebruik van alcoholvrije dranken tussen volwassenen die verschillende alcoholhoudende dranken drinken?

Het minste worden alcoholvrije dranken gedronken door volwassenen die geen alcohol drinken

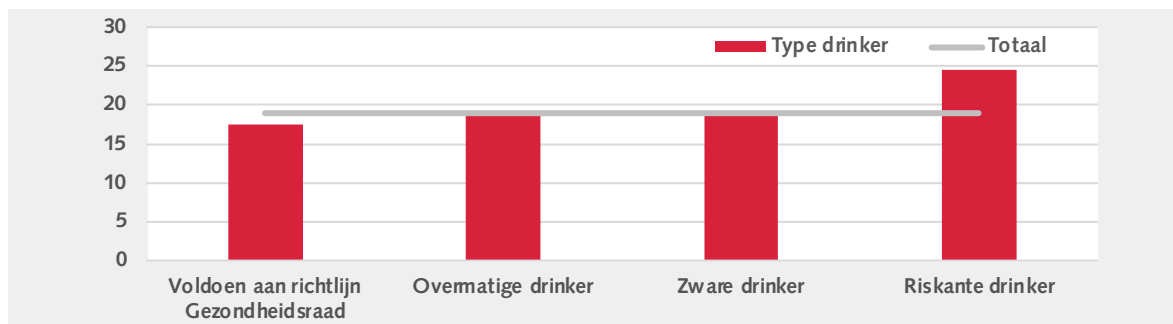
(6%). Het meest worden alcoholvrije dranken gedronken door volwassenen die (minstens elke week) alleen bier en wijn drinken (35%), gevolgd door volwassenen die voornamelijk andere alcoholhoudende dranken drinken (25%) en alleen bierdrinkers (23%). Onder de drinkers gebruiken volwassenen die alleen wijn drinken het minst vaak alcoholvrije dranken (13%).

Veranderingen in het gebruik van alcoholvrij bier en wijn bij volwassenen: 2018-2022

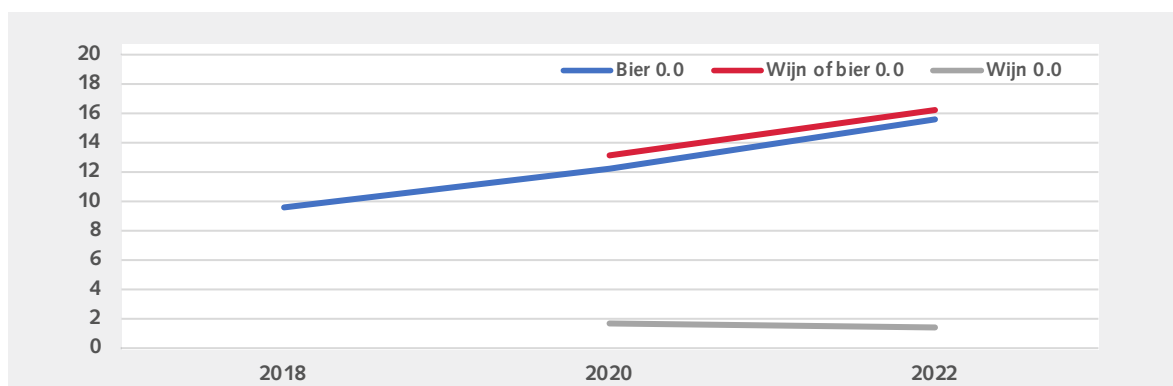
Naar het gebruik van alcoholvrije dranken bij volwassenen wordt sinds 2018 in de LSM-A Middelen/Leefstijlmonitor gevraagd. Naar het gebruik van alcoholvrij bier is in 2018, 2020 en 2022 gevraagd, naar het gebruik van alcoholvrije wijn in 2020 en 2022.

- Het gebruik van alcoholvrij bier onder volwassenen is toegenomen van 10 procent in 2018 naar 16 procent in 2022 (Figuur 5).
- In de 2020-2022 veranderde het gebruik van alcoholvrije wijn nauwelijks onder volwassenen (Figuur 5).

Figuur 4. Gebruik van alcoholvrije dranken onder volwassenen die drinken naar type drinker^{2,4,5,6} in percentages (LSM-A Middelen/Leefstijlmonitor, Trimbos-instituut i.s.m. RIVM en CBS, 2022).

Figuur 5. Veranderingen in het gebruik van alcoholvrije dranken onder volwassenen in percentages (LSM-A Middelen/Leefstijlmonitor, Trimbos-instituut i.s.m. RIVM en CBS, 2018-2022).

Minder of meer alcohol drinken door alcoholvrije dranken

Aan volwassenen die ooit alcoholhoudende dranken én in de afgelopen 12 maanden alcoholvrije dranken hebben gedronken, is gevraagd of zij door het gebruik van alcoholvrije dranken minder of meer alcohol zijn gaan drinken. We spreken van een positief effect van alcoholvrije dranken als volwassenen aangegeven hebben geminderd of gestopt te zijn met het drinken van alcoholhoudende dranken door het gebruik van alcoholvrije dranken.

De grootste groep volwassenen geeft aan door het gebruik van alcoholvrije dranken minder alcohol te drinken (56%) en bijna een op de tien helemaal gestopt te zijn met alcohol drinken (8%). Ruim een kwart van de volwassenen drinkt evenveel alcohol sinds zij alcoholvrije dranken drinken (27%). Slechts een kleine groep volwassenen is méér

alcoholhoudende dranken gaan drinken door het gebruik van alcoholvrije dranken (0,3%) of is ermee begonnen (0,6%). Tenslotte geeft 9 procent aan dat ze het niet weten, dit zijn voornamelijk ex-drinkers die wel alcoholvrije dranken drinken.

Verschillen naar type drinker^{2,4,5,6}

Zware drinkers (50%) geven minder vaak een positief effect van alcoholvrije dranken aan dan niet-zware drinkers (64%). Voor de andere type drinkers (i.e. voldoen aan de richtlijn van de Gezondheidsraad, overmatig drinken én riskant drinken) is er geen samenhang gevonden. Hoewel riskante drinkers het vaakst alcoholvrije dranken gebruiken, rapporteren zij dus niet vaker een positief effect van alcoholvrije dranken dan niet-riskante drinkers.

2 Drinken volgens de richtlijn van de Gezondheidsraad: geen alcohol drinken of in ieder geval niet meer dan 1 glas alcohol per dag.

4 Overmatig drinken: het drinken van meer dan 14 glazen (vrouwen) of 21 glazen (mannen) alcohol per week.

5 Zwaar drinken: het minstens 1 keer per week drinken van ten minste 4 glazen (vrouwen) of 6 glazen (mannen) alcohol op een dag.

6 Riskant drinken: gemeten met de Alcohol Use Disorder Identification Test (AUDIT) [10]. Door middel van 3 vragen over alcoholgebruik en 7 vragen over problemen en voorvallen rond alcoholgebruik wordt een score berekend van 0 tot 40. Een score van 8 of meer wijst volgens de Wereldgezondheidsorganisatie (World Health Organization, WHO) op riskant of schadelijk alcoholgebruik.

Duiding van de cijfers

Deze factsheet bevat cijfers over het gebruik van alcoholvrije dranken bij jongeren en volwassenen in Nederland. Ook geeft het zicht op de vraag of alcoholvrije dranken het gebruik van alcoholhoudende dranken bij volwassenen vervangen (positief effect) of dat zij bovenop het alcoholgebruik komen.

Alcoholvrije dranken worden steeds meer gedronken in Nederland. Zo drinkt 15 procent van de jongeren tenminste maandelijks alcoholvrije dranken [1]. Het is opvallend dat dit nauwelijks minder is dan het gebruik van alcoholvrije dranken bij volwassenen. Jongeren van 14 jaar drinken het vaakst alcoholvrije dranken en op 15-16-jarige leeftijd neemt dit weer af. Vanaf 14 jaar neemt het gebruik van alcoholhoudende dranken juist toe [1]. In hoeverre alcoholvrije dranken voor niet-drinkende jongeren een opstap of *gateway* vormen voor het gebruik van alcoholhoudende dranken is nog onvoldoende onderzocht.

Onder volwassenen drinkt 16 procent maandelijks alcoholvrije dranken, vooral alcoholvrij bier [2]. Dit is ook terug te zien in het marktaandeel van alcoholvrij bier dat steeg van 5,7 procent in 2019 naar 6,7 procent in 2022. Een op de 15 verkochte bieren was in 2022 alcoholvrij, terwijl dit in 2019 nog 1 op de 17 was [11]. Ook de omzet van alcoholvrije wijnen en alcoholvrije sterke drank is gestegen in de periode 2017 t/m 2020, maar minder sterk dan de omzet van alcoholvrij bier [3].

Tussen 2018 en 2022 is het gebruik van alcoholvrij bier gestegen van 10 procent naar 16 procent. Deze toename in het gebruik van alcoholvrije dranken, met name alcoholvrij bier, is deels te verklaren doordat het aanbod en de kwaliteit van alcoholvrije dranken de laatste jaren is toegenomen. Een andere mogelijke verklaring hiervoor kan zijn dat de beschikbaarheid van alcoholvrij bier in horecagelegenheden is toegenomen, terwijl dit voor de andere soorten alcoholvrije dranken in veel mindere mate het geval is. De toename in gebruik van alcoholvrije dranken lijkt niet ingegeven door een sterke verhoging van de marketingbudgetten voor deze producten, althans niet voor wat betreft de traditionele mediakanalen, zoals advertenties op televisie en radio [3].

Verder drinken mannen vaker alcoholvrije dranken dan vrouwen. Mogelijk gaan vrouwen ook meer alcoholvrije dranken drinken indien het aanbod en de kwaliteit van alcoholvrije wijnen toeneemt, aangezien vrouwen vaker wijn drinken dan mannen en mannen vaker bier drinken dan vrouwen [2].

Alcoholvrije dranken worden door volwassenen vooral náást alcohol gedronken

Het drinken van alcoholvrije dranken hangt in grote mate samen met het drinken van alcohol: volwassenen die meer dan één glas alcohol per dag drinken, drinken óók vaker alcoholvrije dranken. Het lijkt erop dat alcoholvrije dranken dus niet worden gebruikt als volledige vervanging van alcohol. Meer dan de helft van de volwassenen geeft wél aan dat ze een positief effect ervaren: zij drinken minder alcohol of zijn gestopt met het drinken van alcohol door het gebruik van alcoholvrije dranken. Opvallend is dat dit positieve effect niet vaker aangegeven wordt door zware of riskante drinkers.

Zware en riskante drinkers ervaren veel (gezondheids) schade waardoor gezondheidswinst te behalen valt indien zij alcoholhoudende dranken vaker zouden vervangen door alcoholvrije dranken. Echter, zware drinkers rapporteren minder vaak een positief effect van het drinken van alcoholvrije dranken: zij zeggen minder vaak dat het drinken van alcoholvrije dranken een dempend effect heeft op hun alcoholgebruik. Daarnaast ervaren riskante drinkers veel problemen door hun alcoholgebruik, ondanks dat ze het vaakst alcoholvrije dranken gebruiken.

Doordat we niets weten over het vroegere drinkgedrag van de respondenten is het niet mogelijk om oorzaak en gevolg te benoemen. Volwassenen die vroeger zwaar of riskant dronken kunnen – doordat ze minder alcohol zijn gaan drinken als gevolg van het drinken van alcoholvrije dranken – namelijk nu in de categorie niet-zware of niet-riskante drinker vallen. Met de cijfers die in deze factsheet gebruikt zijn is niet na te gaan in hoeverre dit het geval was. Daarnaast hebben we niet gevraagd of respondenten door het drinken van alcoholvrije dranken minder frequent (op minder dagen in de week) en/of minder grote hoeveelheden (minder glazen) alcohol zijn gaan drinken en/of zijn overgestapt op alcoholhoudende dranken met een lager promillage. Meer verdiepend onderzoek is nodig om hier zicht op te krijgen. In aanvullend onderzoek kan ook gekeken worden wat er mogelijk is om volwassenen die drinken te motiveren om te stoppen of minderen met het drinken van alcohol en welke rol het drinken van alcoholvrije dranken hierbij zou kunnen spelen.

Conclusies en aanbevelingen

De cijfers in deze factsheet vullen een belangrijk kennishiaat op het gebied van alcoholpreventie op [7]. Alcoholvrije dranken worden steeds meer gedronken in Nederland. Hoewel de cijfers erop lijken te wijzen dat volwassenen in de algemene Nederlandse bevolking alcoholvrije dranken vooral gebruiken náást alcohol en niet ter volledige vervanging van alcohol, weten we niet of dit ook zo is voor risico- en kwetsbare groepen, zoals vrouwen die zwanger willen worden, zijn of borstvoeding geven of mensen met een (een geschiedenis van een) stoornis in het gebruik van alcohol. Daarnaast weten we niet of niet-drinkende jongeren door alcoholvrije dranken sneller overstappen op alcohol, zoals we eerder zagen met de e-sigaret als opstapproduct voor de tabakssigaret [6]. Ook is er nog onvoldoende kennis over in hoeverre alcoholvrije dranken mensen met een (geschiedenis van een) alcoholstoornis kunnen helpen met het stoppen of minderen met alcohol drinken of

juist een trigger voor terugval vormen. Uit recent onderzoek zijn aanwijzingen dat het gebruik van en blootstelling aan alcoholvrije dranken resulteert in een toename in het hunkeren naar alcohol en fysiologische reacties op alcohol bij mensen met een alcoholstoornis [12]. Dit vergroot de kans op terugval. Bovendien is veel onduidelijk over de situaties waarin alcoholvrije dranken worden gedronken. Met name of dit in situaties is waar normaal gesproken alcohol wordt gedronken of dat er juist in nieuwe, extra situaties alcoholvrije dranken worden gedronken. Bijvoorbeeld tijdens het werk of autorijden. Tenslotte weten we niet of reclame en het gebruik van alcoholvrije dranken in nieuwe situaties het gebruik van alcohol normaliseert. Er is dus nog veel onbekend over alcoholvrije dranken. Voordat er conclusies kunnen worden getrokken over de rol van alcoholvrije dranken bij het voorkomen en verminderen van (gezondheids) schade door alcohol is er meer onderzoek nodig [5].

Achtergrond van het onderzoek

Steekproef en procedure

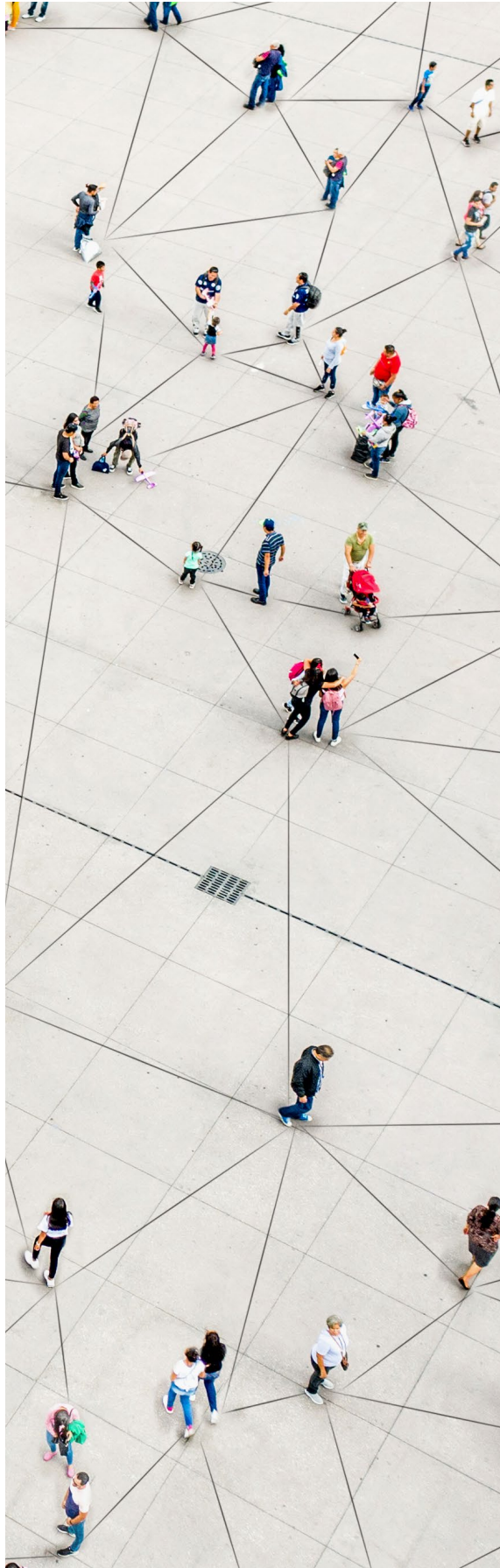
Het gebruik van alcoholvrije dranken is onderzocht bij jongeren en volwassenen in Nederland.

Bij jongeren is gebruik gemaakt van gegevens van het Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) onderzoek 2021 van de UU i.s.m. het Trimbos-instituut en het SCP [1]. Het onderzoek bevat een representatieve steekproef van 5.243 jongeren in de leeftijd van 12 t/m 16 jaar op het voortgezet onderwijs. Aan jongeren is gevraagd hoe vaak zij alcoholvrij bier, wijn of cider drinken (elke dag/elke week/elke maand/ heel soms of nooit).

Bij volwassenen is er gebruik gemaakt van gegevens van de Aanvullende Module Middelen van de Leefstijlmonitor (LSM-A Middelen/ Leefstijlmonitor) van het Trimbos-instituut i.s.m. het RIVM en het CBS [2]. De LSM-A Middelen/ Leefstijlmonitor wordt één keer in de twee jaar afgenomen in een representatieve steekproef van de algemene bevolking van 15 jaar en ouder in Nederland. Het gebruik van alcoholvrije dranken bij volwassenen werd onderzocht in LSM-A Middelen/Leefstijlmonitor 2018, 2020 en 2022. In deze factsheet wordt het gebruik van alcoholvrije dranken voor alle volwassenen (18 jaar en ouder) beschreven en naar geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en type drinker. In 2022 hebben 9.796 volwassenen deelgenomen aan de LSM-A Middelen en in 2018 en 2020 respectievelijk 9.424 en 9.913. Meer informatie over de LSM-A Middelen is te vinden op de website van de Leefstijlmonitor [13]. Aan volwassenen is gevraagd of zij door het gebruik van alcoholvrije dranken minder of meer alcoholhoudende dranken zijn gaan drinken. Dit is gevraagd aan volwassenen die ooit alcohol hebben gedronken en nu alleen alcoholvrije dranken drinken én aan volwassenen die zowel alcoholhoudende als alcoholvrije dranken drinken.

Analyses

In de factsheet worden verschillen tussen groepen beschreven. Als in de tekst een verschil tussen een groep wordt beschreven, dan is dit verschil statistisch significant ($p < .05$), tenzij anders vermeld.

Referenties

1. Boer, M., Van Dorsselaer, S., De Looze, M., De Roos, S., Brons, H., Van den Eijnden, R., Monshouwer, K., Huijnk, W., Ter Bogt, T., Vollebergh, W., & Stevens, G. (2022). *HBSC 2021. Gezondheid en welzijn van Jongeren in Nederland*. Utrecht: Universiteit Utrecht i.s.m. Trimbos-instituut en SCP.
2. LSM-A Midden/Leefstijlmonitor, Trimbos-instituut i.s.m. RIVM en CBS, 2018, 2020, 2022.
3. De Wit, G. A., Everaars, B., Bilderbeek, B., Visscher, K., Hendriks, R., & Voogt, C. (2021). *Reclame voor en gebruik van alcoholvrije dranken*. Bilthoven: RIVM.
4. Miller, M., Pettigrew, S., & Wright, C. J. (2022). Zero-alcohol beverages: harm-minimisation tool or gateway drink? *Drug and Alcohol Review*, 41(3), 546-549.
5. World Health Organization (2023). *A public health perspective on zero-and low-alcohol beverages*. Geneva: World Health Organization.
6. Troelstra, S., Croes, E., Bommelé, J., & Willemsen, M. (2020). *Factsheet elektronische sigaretten*. Utrecht: Trimbos-instituut.
7. Voogt, C. (2023). *Kennisagenda Alcoholpreventie 2023*. Utrecht: Trimbos-instituut.
8. Overheid.nl (2023). *Warenwetbesluit Gereserveerde aanduidingen*. Den Haag: Overheid.nl.
9. Rombouts, M., Monshouwer, K., & Van Dorsselaer, S. (2022). *Ouders over middelengebruik, sociale mediagebruik en gamen door jongeren. Cijfers uit het HBSC-onderzoek 2021 onder ouders*. Utrecht: Trimbos-instituut.
10. Babor, T. F., Higgins-Biddle, J. C., Saunders, J. B., & Monteiro, M. G. (2001). *AUDIT: the Alcohol Use Disorders Identification Test. Guidelines for use in primary care*. Second edition. Geneva: World Health Organization.
11. Nederlandse Brouwers (2022). *Alcoholvrij in 2022. Meer alcoholvrij dan voor COVID-19*. Den Haag: Nederlandse Brouwers.
12. Hew, A. & Arunogiri, S. (2023). Zero alcohol, but not zero risk? *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, 0(0).
13. RIVM (2023). *Leefstijlmonitor*. Bilthoven: RIVM.

Colofon

Trimbos-instituut
Postbus 725
3500 AS Utrecht
T: 030 – 297 11 00

Auteurs

Saskia van Dorsselaer
Marlous Tuithof
Carmen Voogt

Vormgeving

Canon Nederland N.V.

Foto's

Gettyimages

Bestelinformatie

Deze factsheet is gratis te downloaden
via www.trimbos.nl.

Artikelnummer: AF2152

Copyrights Trimbos-instituut

Alle rechten voorbehouden. Niets uit
deze uitgave mag worden veelevoudig
of openbaar gemaakt, in enige vorm
op enige wijze, zonder voorafgaande
toestemming van het Trimbos-instituut.